

Klaniczay Tibor főtitkári beszámolója
a Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság Közgyűlésén,
Budapest, 1981. augusztus 14.

Társaságunk első négy esztendejének tevékenységéről, pontosabban a vezetőség és a titkárság munkájáról kell röviden számot adnom a tisztelt Közgyűlésnek, illetve Társaságunk tagjainak.

Az 1977. augusztus végén tartott nyíregyházi alakuló közgyűlés után haladéktalanul megkezdődött a szervezőmunka, mindenekelött a titkárság felállítása. Minthogy létrejöttkor a Társaságnak még semmiféle anyagi bázisa nem volt, a munka megindítását a Magyar Tudományos Akadémia jelentős támogatása tette lehetővé: biztosította és azóta is biztosítja a titkárság működésének költségeit, s az egyik akadémiai épületben helyet is adott számára.

A legelső teendő a tagság toborzása volt, pontosabban a magyar filológiával tudományos szinten foglalkozó szakemberek tájékoztatása a Társaság létrejöttéről és felkérésük arra, hogy legyenek a Társaság tagjai. Ez a tagtoborzás fokozatosan és folyamatosan folyt, s eredményeivel megszemélyesen meg lehetünk elégedve:

1978 nyarán 449

1979 nyarán 556

1980 nyarán 654, jelenleg,

1981 nyarán 762 tagja van Társaságunknak.

A tagság megoszlása jól érzékelteti Társaságunk nemzetközi jellegét: 428 tag van Magyarországról, 334 a többi, mégpedig pontosan 29 országból.

Azoknak a hungarológusoknak a száma, akik a Társasággal kapcsolatot tartanak, s érdeklődéssel kísérik munkáját, ennél még nagyobb, hiszen vannak számosan, akik valamilyen megfontolásból, sokan csak bármiféle adminisztratív kötöttségtől való idegenkedés miatt nem léptek be formálisan a Társaságba, de szolidárisak vele.

Így megnyugvással könyvelhetjük el, hogy a legelső és legfőbb kezdeti célkitűzést, nevezetesen szakterületünk művelőinek nemzetközi tömörítését ebben az első periódusban sikerült eredményesen megvalósítanunk.

Szomorú kötelességem megemlíteni, hogy Társaságunknak e rövid négy év alatt nemcsak gyarapodásáról, de veszteségeiről is szólhatunk. A Társaság néhány tagja elhunyt, legyen szabad közlünk csak a három elhunyt tiszteleti tagot említenem név szerint: *Komlós Aladárt*, *Emil Boleslaw Lukačot* és *Kustaa Viikunát*.

Társaságunk létrejöttével megoldódott a magyar filológiának a nemzetközi tudományos szervezetek rendszerébe való beépítése. Mint ismeretes, a filológiai jellegű tudományágak nemzetközi szervezeteinek van egy csúcsszerve, a Fédération Internationale des Langues et Littératures Modernes (FILLM), s az egyes szervezetek e FILLM-en keresztül kapcsolódnak azután a felsőbb szervezetekhez, és végül az UNESCO-hoz. Társaságunk megalakulása után nem sokkal hivatalosan kérte felvételét a FILLM-be, s miután annak elnöksége megállapította, hogy Társaságunk az előírt kritériumoknak megfelel, 1979-ben tartott elnökségi ülésén a Nemzetközi Magyar Filológiai Társaságot felvette tagegyesületei sorába, s így mi vagyunk e szervezet 20. tagegyesülete. A hónap végén kezdődik a FILLM soron következő kongresszusa, ahol a bureau ülésén már Társaságunk képviselője is részt vesz. A FILLM ezutáni kongresszusain pedig Társaságunk bármely tagjának joga lesz részt venni, illetve ott előadással szerepelni.

Tájékoztatásul közlöm, hogy a valamely nyelvhez, illetve nyelvcsaláddhoz kapcsolódó diszciplínák közül a FILLM-ben eddig a következő nemzetközi társaságok szerepeltek: a francia, az angol, az olasz stúdiumok szervezetei, a germanisztika, hispanisztika, szlavisztika, skandinavisztika nemzetközi társaságai, valamint a nem sokkal mielőttünk megalakult nemzetközi nederlandisztika társaság. Ha mindezt Európa térképére felvetítjük, akkor megállapíthatjuk: valóban legfőbb ideje volt, hogy a magyar civilizáció kutatása is betagozódjék ebbe a nemzetközi együttesbe.

Az alakuló Közgyűlés óta Társaságunk végrehajtó bizottsága minden évben egyszer ülést tartott a napirenden lévő kérdések megvitatására és eldöntésére. 1978-ban és 1979-ben Budapesten, 1980-ban Finnországban, Turkuban ült össze a végrehajtó bizottság. Ezeken az üléseken a végrehajtó bizottság tagjainak többsége mindig részt vett. Külön köszönetemet kell kifejeznem a vezetőség tagjainak e részvételükért, azért, hogy egy kétnapos ülés érdekében három kontinensről hajlandók voltak összejönni és tanácsaikkal, véleményeikkel, javaslataikkal lehetővé tenni a Társaság munkájának továbbvitelét.

A végrehajtó bizottság üléseinek napirendjén újra visszatérően a következő legfontosabb témák szerepeltek:

- a) a Társaság tagságának kérdése, vagyis az új tagok tudomásul vétele és a további tagfelvételek
- b) a most lezáruló kongresszus, illetve a mai Közgyűlés előkészítése
- c) a Társaság folyóiratai
- d) a Magyarországon kívüli hungarológiai egyetemi és főiskolai oktatás segítésének kérdése
- e) a hungarológiát érintő egyéb tervek, javaslatok.

A mostani kongresszus megrendezése mellett a Társaság legjelentősebb tette a *Hungarológiai Értesítő* című folyóirat megindítása volt. A négy év előtti alakuló Közgyűlés résztvevői emlékeznek rá, hogy már ott felvetődött egy magyar nyelvű tájékoztató folyóiratnak és egy nem magyar nyelvű hungarológiai szakfolyóiratnak a megindítása. E kettő közül az elsőt sikerült már eddig megvalósítanunk. A *Hungarológiai Értesítő* mindenki ismeri, így nem szükséges külön bemutatnom. Azt hiszem, szaktudományunk minden művelőjének gondot okozott a tájékozódás nehézsége. Fontos publikációk jelentek meg, melyekről nem, vagy csak nagy sokára szerezhettünk tudomást, hiszen igen nehezen, sokszor csak személyes kapcsolatok útján ért el egyik országból vagy kontinensről a másikra valamely fontos tanulmány, könyv híre. A *Hungarológiai Értesítő* eredményesen kezdte el ezt a hiányt betölteni. Bár még nem tud százszázalékos teljességgel számot adni minden publikációról, hiszen az értesülések megszerzése sokszor rendkívül nehéz, a publikációk túlnyomó többségéről mégis tájékoztat. És ha a Társaság tagjai, illetve valamennyi hungarológus segíti ezt a munkát, amint azt már eddig is számosan tették, s gondoskodik arról, hogy kiadványait, különnyomatait a szerkesztőség megkapja, vagy legalább a bibliográfiai adatokat megküldik nehezen hozzáférhető s valahol elszigetelten megjelenő közleményeikről, akkor ez a munka egyre tökéletesebb lesz.

A Társaság vezetősége részéről ezúton köszönöm meg a folyóirat szerkesztőinek, munkatársainak, a bibliográfiaik, recenziók, beszámolók készítőinek az áldozatos és sokszor hálátlan munkáját. Kérem, tekintsenek el attól, hogy mindazok nevét felsoroljam, akik munkájának ezt az eredményt köszönhetjük, s csak *Jankovics József* szerkesztő munkáját emeljem ki, mint aki a munka és a nehézségek legnagyobb részét vállalta. És természetesen nagy köszönettel tartozunk a Magyar Tudományos Akadémiának, mely a folyóirat megjelenését szükséges anyagi eszközökkel biztosította.

A Hungarológiai Értesítő mellett a Társaság vezetősége folyamatosan foglalkozott egy világnyelveken megjelenő, új kutatási eredményeket közlő nemzetközi hungarológiai folyóirat szervezésével. A Társaság tagjait erről körleveleinkben tájékoztattuk, a folyóirat címe *Hungarian Studies*, évente két számban, tíz-tíz íven fog megjelenni; szerkesztőbizottságának elnöke *Sinor Dénes* alelnök úr lesz. A folyóirat sikerének biztosítása érdekében a jövő évben propagandakampány fog indulni, annak érdekében, hogy a várható érdeklődésről és a várható keresletről, ha nem is biztos, de megközelítő képünk legyen. E helyről is kérem a Társaság valamennyi tagját, hogy segítse ezt, hasson oda, hogy intézete, tanszéke, s minél több egyes szakember is pozitív választ adjon majd erre az érdeklődő felhívásra, hiszen elsőrendű érdeke minden kollégánknak egy ilyen folyóirat megindítása. Mert hiába vannak viszonylag szép számmal magyar nyelvű jó szakfolyóirataink, a nemzetközi tudományosságban a hungarológia addig nem tud igazán jelen lenni, amíg nincs egy szerte a világon hozzáférhető szakorgánus. Be kell vallanunk, hogy az elmúlt esztendőben e folyóirat megindításának előkészítése kissé lanyhábban ment, mert a kongresszus ügyei titkárságunk

munkáját szinte teljesen igénybe vették. A kongresszus után azonban újult erővel fogunk hozzá a folyóirat megindításához, s reméljük, hogy hamarosan kedvező eredményről számolhatunk be.

A hungarológia művelésének legfontosabb bázisai, Magyarországon kívül pedig csaknem kizárólagos bázisai az egyetemeken, főiskolákon működő magyar tanszékek, lektorátusok. Ezért a vezetőség kezdettől fogva igen nagy figyelmet szentelt ennek a kérdésnek. Különösen törekedtünk arra, hogy az egyetemeken, főiskolákon magyart tanító kollégáink bekapcsolódjanak a Társaság munkájába, vagy legalábbis kapcsolatot tartsanak vele. Ennek a munkának egyik akadályja az volt, hogy senki és semmiféle szerv nem tudta pontosan, hogy szerte a világon hol, kik tanítanak magyar nyelvet és irodalmat. Ezért határoztuk el az erre vonatkozó adatok összegyűjtését és egy kis brosúrában való közzétételét, amelyet nyilván mindenki ismer. E munka elvégzéséért e helyen is tolmácsolnom kell a vezetőség köszönetét *Domokos Péter* tagtársunknak, aki e vállalkozást sikerre vitte. Tervezzük hamarosan a brosúra újabb, tökéletesített és korszerűsített kiadását, amihez kérem a Társaság tagjainak segítségét, vagyis az adathelyesbítések, -változások bejelentését, tévedések korrigálását.

Örömmel állapíthatom meg, hogy ezen füzetecskében szereplő tanszékek, lektorátusok, egyetemi intézetek közül ma már alig egy-két olyan van csak, ahol a tanárok, vagy azok egyike-másika ne lenne tagja, vagy legalább levelezőpartnere Társaságunknak. Feladatunknak tekintjük, hogy ahol eddig tartózkodást tapasztaltunk, oda is rendszeresen eljuttassuk a Társaság munkájáról szóló tájékoztatásokat, remélve, hogy előbb utóbb mindenkit, aki komoly színvonalon oktatja a magyart, illetve műveli a magyar filológiát, tagjaink sorában fogjuk üdvözölhetni.

A Magyarországon kívüli hungarológiai oktatás fontosságának érdekében került sor arra, hogy e kérdéskör első kongresszusunk egyik témája lett. Az itt elhangzott sokféle szempont, izgalmas felismerés és javaslat páratlanul gazdag anyagot szolgáltathoz, hogy a jövőben még tervszerűbb és eredményesebb munka folyjék ezen a téren. Minthogy a művelődési minisztérium jóvoltából ennek a témakörnek az előadásai külön kötetben fognak napvilágot látni, reméljük, belátható időn belül ez a gazdag tapasztalatkincs széles körben hozzáférhető lesz, s kiindulópontul szolgál majd további kezdeményezéseknek.

A Társaság vezetősége az említett központi feladatok mellett, egyes tagjaink kezdeményezésére, számos más ügygel is foglalkozott. Ezek sorába tartozott a Lotz János-Emlékérem létesítése, melynek kiosztására első ízben ezután kerül majd sor.

Kezdeményezés történt egy hungarológiai alapkönyvtárjegyzék összeállítására abból a célból, hogy megkönnyítse a különböző intézetek, tanszékek magyar tárgyú könyvanyagának kiegészítését, illetve új könyvtárak létesítését. Ez a jegyzék sok megfontolás és javítás után el is készült, mintegy 3000 tételt tartalmaz oly módon, hogy felvázolja egy ideális hungarológiai kézikönyvtár tervét. Egy olyan kézikönyvtárét, amely lehetővé teszi a magas színvonalú egyetemi oktatómunkát, és kiindulópont lehet bármely hungarológiai kérdés kutatásában. Bár a maga teljességében ez az ideális könyvtár bizonyára sehol sem fog megvalósulni, mégis hasznos vezérfonalul szolgálhat, és bizonyára sok helyen meg lehet majd közelíteni. Terveink szerint ezt a címjegyzéket a jövő évben szeretnénk megjelentetni.

Fontos kezdeményezés volt a különböző enciklopédiák magyar címszavai kérdésének a napirendre tűzése. Először Sivirsky Antal, majd Bak János tagtársunk hívta fel a figyelmet az ügy fontosságára, hiszen a magyarságról, illetve a magyar civilizációról szóló ismeretek egyik fő forrásának tekinthetők az enciklopédiák, s ezért igen fontos, hogy ezek címszavai pontos, a tudomány mai eredményein alapuló és objektív képet adjanak a magyar népről, nyelvéről, történelméről, irodalmáról, kultúrájáról. Társaságunknak természetesen nem lehet beleszólása abba, hogy különböző enciklopédiák mit közölnek, illetve, hogy azok cikkírói hogyan találják a magyar anyagot. Segítség adhat azonban ahhoz, hogy elháruljanak az információhiányból eredő nehézségek. El kell ugyanis ismerni, hogy bár az utóbbi évtizedekben sok jó kézikönyv, bibliográfia született, mégis távol állunk attól, hogy bárhol a világon könnyen, gyorsan, s nem csak magyar nyelven hozzá lehessen férni a magyar civilizációra vonatkozó pontos és megbízható adatokhoz. E kérdés fontosságára való tekintettel tűztük ezt a témát kongresszusunk napirendjére kerekasztal-

értekezlet formájában, s bízunk benne, hogy a lezajlott tartalmas eszmecsere nyomában sikerül a közeljövőben konkrét lépéseket tennünk.

Egy másik ilyen terv, s egyúttal kongresszusunk egy másik kerekasztal-értekezletének tárgya egy kézikönyv megírása, amely a hungarológiába való bevezetés feladatát hivatott megoldani. *Kósa László* kollégánk készített el egy erre vonatkozó érdekes tervet, mely ha megvalósul, akkor egy hézagpótló kézikönyv birtokába jutunk, mely egyrészt információs alapot jelent majd, másrészt lehetővé teszi a legfontosabb kérdésekben való gyors, első tájékozódást, de ezenfelül hozzásegít a hungarológia tárgyának, mibenlétének tisztázásához is.

Tisztelt Közgyűlés! Az elmondottakban a Társaság vezetőségének munkájáról adtam számot, ami nem azonos a Társaság tagságának munkásságával, s még kevésbé a magyar filológia terén folyó munkák, kutatások mérlegével. Az igazi munka az íróasztalok mellett és a könyvtárakban folyik, vagyis maga a kutatás, mely szerte a világban sok száz kiváló szakember, s egyre tekintélyesebb számú tudományos intézet, egyetemi tanszék jóvoltából nap mint nap hozza létre a magyar filológiai tudományok újabb és újabb eredményeit. Társaságunknak nem lehet feladata ezt a számos országban és intézményben folyó kutatást irányítani, de még az sem, hogy programot adjon számára. Tudományos kezdeményezések csak a kutatóktól jöhetnek, Társaságunk tagjaitól vagy nem tagjaitól. Társaságunk csak fórumot, a nemzetközi eszmecsere lehetőségét hivatott biztosítani, és segíthet megjavítani a magyar filológia oktatásához, kutatásához szükséges feltételeket. A vezetőség és a titkárság munkája az elmúlt periódusban elsősorban ez utóbbiakra irányult. Vagyis úgy fogalmazhatnám, hogy a különböző szervezési, gyakorlati kérdések álltak előtérben, és a vezetőségi üléseken kevesebb szó eshetett arról, hogy mely szaktudományi kérdések napirendre tűzését kellene szorgalmazni. Több volt a tudományszervezés, mint maga a tudomány. Ez azonban egy fiatal nemzetközi társaság életében elkerülhetetlen. Most azonban, hogy túljutottunk az első nagy erőpróbákon, ennek az aránynak fokozatosan változnia kell.

Éppen a szervezési feladatok előtérben állása folytán fokozott teher és felelősség hárult a Társaság titkárságának munkatársaira. Ezt az alkalmat ragadom meg arra, hogy a Végrehajtó Bizottság nevében megköszönjem a titkárság valamennyi volt és jelenlegi munkatársának áldozatos, fáradtságos, de mindig lelkes és eredményes munkáját.

Kérem a tisztelt Közgyűlést, fogadja el beszámolómat, adjon segítséget a vezetőség további munkájához, s legyen elnéző azokért a kisebb-nagyobb gyakorlati-technikai gyengeségekért, amelyek a vezetőség eddigi munkájában előfordultak.